

Kristiina Baum

Soome president Sauli Niinistö ja Eesti president Toomas Hendrik Ilves kohtusid eile keskpäeval Viljandi gümnaasiumi õpilastega. Vestlust juhtisid Viljandi gümnaasiumi õpilane Kirke Katariina Siimso ja Porvoo kooli õpilane Lasse Aapeli Rätty.

Kirke Katariina Siimso: Alustame lihtsamatest küsimustest. Mis olid gümnaasiumiõpingute ajal teie lemmikained?

Sauli Niinistö: Oli aegu, mil olin väga huvitatud ajaloost ja ühiskonnaõpetusest ehk siis sotsioloogiast, poliitikast ja teistest sellistest ainetest. Enim nautisin muidugi kehalise kasvatus tunde.

Toomas Hendrik Ilves: Minule meeldisid kõik õppeained, välja arvatud kehaline kasvatus. Aga ma olin ka väljaspool kooli väga tegus.

Kirke Katariina Siimso: Nii et olete alati olnud aktiivne inimene?

Toomas Hendrik Ilves: Ei, ma peamiselt istusin ja lugesin.

Sauli Niinistö: Kui aus olla, siis mina sain õppimise tähendusest ja sellest, kui huvitav see võib olla, aru alles ülikoolis. Ma õppisin isegi kahes teaduskonnas.

Lasse Aapeli Rätty: Mis on teid presidendiks olemise aja jooksul enim üllatanud?

Toomas Hendrik Ilves: Heas mõttes on mind üllatanud see, kui kiiresti Eesti kodanikuühiskond on viimase kümne aasta jooksul arenenud. Inimesed, kes varem ootasid, et riik midagi teeks, on nüüd ise ohjad haaranud.

Sauli Niinistö: Häid asju on olnud palju, aga ma tõstaksin esile kohtumise tavaliste inimestega, nagu teiega. Mind liigutab alati inimeste entusiasm ja see, kui raskustes püütakse hakkama saada. Näiteks meenub mulle üks kohtumine sõjaveteranidega. Kui Soome tähistas iseseisvuspäeva, istusime naisega ühes lauas viie sõjaveteraniga. Kaks neist tundsid teineteist ära. Nad olid 101-aastased ja viimati olid nad kohtunud 1936. aastal, peaaegu 80 aastat tagasi. Nad meenutasid, et üks neist ei teinud kasarmus voodit korralikult üles. Sellistel hetkedel saan aru, et inimestel on vanusest sõltumata eriline side eluga.

Lasse Aapeli Rätty: Mul on küsimus mõlemale presidendile. Mis on teie arvates nii Eesti kui Soome haridussüsteemi nõrkused ja tugevused?

Sauli Niinistö: Soome ühiskonnas on haridus olnud alati kõrgelt hinnas. Seda näitavad ka head PISA testide tulemused. Paljud lapsevanemad mõtlesid pärast Teist maailmasõda, et nad on nõus oma hüvedest loobuma, peaasi et lapsed saaksid koolis käia. Hariduse väärtustamist on näha ka selles, kuidas soomlased õpetajaametisse suhtuvad. See amet oli ja on seniajani Soomes väga hinnatud. Kui austad oma õpetajat, siis ka õpid rohkem.

Toomas Hendrik Ilves: Me oleme ainus Euroopa riik, kes tuleb PISA testide tulemustega kohe soomlaste järel. Ja Eesti on ainuke Euroopa riik, kes on lisaks Soomele kümne parimat haridust pakkuva riigi seas. Nii et ilmselt me teeme midagi õigesti, aga ma ei oska ütelda, mis see täpselt on. Kui ma võrdlen seda, mida minu tütar peab õppima, paljudes teistes Euroopa koolides õpetatavaga, siis kahtlemata panevad õpingud ta proovile. Selles mõttes pakub Eesti traditsioonilist haridust ja see on tema tugevus.

Nõrkuseks pean seda, et Eestis ei anta õpilastele võimalust iseseisvalt mõtelda. Kasutatakse rohkem käskivat õpetamisviisi: vasta küsimusele ja õpetaja ütleb, kas vastus oli õige või vale. Aga siis astuvad noored ellu ja avastavad, et ei ole selliseid asju nagu õige või vale vastus. Ja et tõde teada saada, peavad nad hakkama ise mõtlema. See võimalus tuleb ülikoolis, aga minu soov on näha iseseisva mõtlemise oskuse arendamist juba põhikoolis.

Kirke Katariina Siimso: Läheme nüüd tõsisemate küsimuste juurde. Me kõik teame, et elame segadust tekitaval ajal. Mida teie arvate, kuidas on sellises maailmas tagatud inimestele kindlustunne?

Toomas Hendrik Ilves: Laiemalt vaadates seisame silmitsi keerulisema ajaga, kui oli siis, kui mina presidendiks sain. Ka siis olid inimestel mured, aga need olid väiksema tähtsusega. Kõik arvasid, et olukord Venemaal hakkab normaliseeruma. Meil ei olnud Gruusia, Ukraina ja Süüria sõda, Kreekat ei olnud tabanud majanduskriis ega olnud suurt sisserändajate voolu - olid optimistlikumad ajad. Turvalisusest kõneldes tuleks pöörata küsimusele, mida me peaksime tegema selleks, et meie riigid oleksid muutuvates oludes turvalisemad. Euroopa Liit peaks selles mängima palju suuremat osa, kui ta seni on teinud. Meie õnneks oleme ka NATO liikmed.

Lasse Aapeli Rätty: President Ilves, kas peate teiste riikidega allianssi tähtsaks just turvalisuse seisukohast?

Toomas Hendrik Ilves: Üks asi, mis ma Eesti ajaloost olen õppinud, on see, et kuna me ei tahtnud olla kolmekümnendatel üks osa maailmast, läks meil halvasti. Me arvasime, et kui oleme omaette, jäetakse meid rahule. Jäime neutraalseks ja lootsime, et kõik halb läheb meist mööda. Aga nagu me kõik teame, osutus see illusiooniks.

Sauli Niinistö: Veel kolm aastat tagasi tegelesime Euroopa Liidu ümber sõprusriikide ringi loomisega. Pidasime partnerlääbirääkimisi Venemaaga, investeerisime Põhja-Aafrika taristusse ja tegime palju tööd selle nimel, et Euroopa ümber olev sõprusriikide ring oleks terviklik. Praegu näeme hoopis teise iseloomuga riikide ringi. Oleme näinud Süüria, Afganistani ja Liibüa sõda. Jah, inimesed on hullunud. Aga sõdu on alati peetud ja peetakse ka tulevikus. Rahvusvaheliselt muutub aina olulisemaks vajadus dialoogi järele. Mind rõõmustab, et see arusaam levib üha enam. Kui me ei saa konflikte arutelude ja kokkulepetega lahendatud, siis ainuke võimalus neid lahendada on vägivallaga ja see oleks kohutav. Sellest saime aru Teise maailmasõja ajal.

Soome peab endiselt tähtsaks riigiarmeed. Armeed on vaja selleks, et sõdu ära hoida, mitte neid võita. Kui Soome kutsuks kõik väljaõpetatud ja reservis olevad sõdurid relvile, oleks meie

armee suurem kui Saksamaa oma.

Samas ei usu ma, et Euroopa on sõja lävel. Ma usun, et suudame praegused konfliktid lahendada, aga selleks peame jätkama läbirääkimisi. Ka Soome on NATO partner ja NATO on Balti riikidele äärmiselt tähtis. Juhul kui NATO ja Venemaa peaksid relvastatud konflikti astuma, leiaks me end sootuks teises olukorras kui nüüd. Oleme mõlema maailmasõja näitel näinud, et sellistes olukordades ei jää keegi kõrvaltvaatajaks.

Lasse Aapeli Rätty: President Niinistö, kas teie arvates on see probleem, et NATO-s avaldavad otsustele suuremat mõju suurriigid nagu USA?

Sauli Niinistö: NATO-s on omad reeglid, näiteks on kõik liikmed võrdsed, aga teatud küsimustes peavad nad olema ühel meelel. Väikeriigid saavad kindlasti sõna sekka ütelda.

Toomas Hendrik Ilves: Üks eelis ühel suurriigil on ja see on see, et tema maksab arveid. 75 protsenti NATO eelarvest tuleb USA-lt. Eesti kuulub hulga teiste riikidega sellesse rühma, kes vastutab kahe protsendi eest eelarves.

Kirke Katariina Siimso: Pagulaskriisist on saanud möödapääsmatu teema. Selle juurde käivad märksõnad «sallivus» ja «solidaarsus». Kui hästi on riigid nendes küsimustes koostööd teinud ja mida me peaksime pagulaskriisist teadma?

Sauli Niinistö: Mina teie asemel ei muretseks. Me oleme mõlemad turvalised riigid ja jääme turvalisteks paikadeks Euroopas. Selles pole mingit kahtlust. Lõuna-Euroopas ja osaliselt Kesk-Euroopas on sisserändajate suurest hulgast tulenevalt kriis. Eelmisest suvest tänavu kevadeni on Soome vastu võtnud 35 000 põgenikku, aga ma ei ütleks, et kaotasime olukorra üle kontrolli. Igale asüülitaotlejale võimaldasime elukoha. Meie suurim proovikivi seisab alles ees. Need inimesed tuleb kõik ühiskonda integreerida ja see on väga pikk protsess. Ja näib, et Euroopa sisserändekriis ei ole veel läbi. Suurtes kogustes tulevad uued migrandid Liibüast. Saime kokku 37 rahvuse esindajad, kes tulid Soome üle Vene piiri.

Soome olukord on Eesti omast väga erinev. Räägitakse palju kvoodipõgenikest. Teil on see arv 550, meil kümme korda suurem. Aga tegelikult on see nonsens. Soome on juba vastu võtnud 35 000 põgenikku ja arutelu kvootide üle on pigem akadeemiline. Olen varem öelnud, et Soome võib rohkem pagulasi vastu võtta juhul, kui on teada, kes, kuidas ja kust tuleb. Tõelist probleemi tekitab kontrollimatu migratsioon. Aasta algul olin mures, sest mitu Euroopa riiki võistles üksteisest sõltumata selle pärast, milline neist on pagulastele elama asumiseks kõige ebameeldivam, ja mitut Euroopa Liidu kokkulepet rikuti. Euroopa Liidu lepe Türgiga ei lahenda kaugeltki kõiki rändekriisi muresid, aga see on vähemalt püüde teha sisseränne Euroopasse võimalikult inimlikuks ja seaduslikuks.

Toomas Hendrik Ilves: Eestis on olnud asüülitaotlejaid juba paarsada, kvoodipagulasi oleme vastu võtnud ainult 12. Mind üllatab ja hirmutab meie inimeste suhtumine neisse, kes näevad teistsugused välja. Ja ma ei tea, mida sellise suhtumisega ette võtta. Neid tumedanahalisi, kes on Eestis elanud juba aastaid, on järsku hakatud halvasti kohtlema. See on ohtlik trend. Eriti kui meist räägitakse juba kui rassistlikust riigist. Aga seda me teeme ka nende inimeste puhul, kes on integreerunud ja panustavad meie ühiskonna arengusse, nagu on Eestile maailmas tuntust toonud ühe genoomiprojekti teadlane. Täna lugesin artiklit, kus põgenik andis teada, et ei taha Eestisse tulla, sest see on vaene riik. Eesti ei ole vaene. Sedasi mõtleb ainult majandusmigrant.

Kirke Katariina Siimso: Ja viimane küsimus. Kas Euroopa Liit jääb püsima sellisena, nagu see praegu on?

Sauli Niinistö: Nii Soome kui Eesti on pärast Euroopa Liiduga ühinemist päris palju muutunud. Seda ei tohi unustada. Ei tohiks mõelda, et saime kätte selle, mis oli meile tähtis, ja nüüd võib hakata liitu kritiseerima. Mina pooldan Euroopa Liidu põhiväärtuste juurde naasmist. Peamiseks põhiväärtuseks on minu arvates rahu.

Euroopa Liidu algusaeg ulatub Teise maailmasõja lõppu. Siis said inimesed aru, et rahu on üks tähtsamaid põhiväärtusi. Rahu, turvalisus ja solidaarsus on need, mille juurde tagasi minna. Kui me Euroopa Liidu seda külge esile tõstame, saavad inimesed aru nende väärtuste mõjust oma elule. Euroopa Liidu peamine sõnum oma liikmesriikidele peaks olema, et ta pakub neile kindlustunnet ja turvalist elu. Need sõnad ei maksa palju. Aga selle kallal, kuidas liitu koos hoida, on vaja teha palju mõttetööd.

Toomas Hendrik Ilves: On mitmeid endisi Nõukogude Liidu riike, kes ei pääsenud Euroopa

Liitu. Need riigid kahetsevad nüüd, et nad aastatel 1991-2004 vajalikke reforme ei teinud. Pean seepärast imelikuks, et osad räägivad soovist liidust lahkuda. Miks? Meil on õigus liidu riikides töötada ja reisida viisavabalt. Ma ei ole kindel, kas tahaksin praegusel ajal elada väljaspool Euroopa Liitu. Ja kindlasti ei taha ma ühineda Euraasia liiduga.